

MASARYKOVA UNIVERZITA

PV070 - Digitální knihovny

System Alma

Ex Libris

<http://www.exlibrisgroup.com/category/AlmaOverview>

Simona Kruppová

2.ročník magisterského studijného programu FI N-AP

27. novembra 2017

1 Predstavenie systému

Alma je knižničný systém novej generácie vyvíjaný spoločnosťou Ex Libris situovanou v Izraeli. Jeho hlavnou odlišujúcou vlastnosťou je, že umožňuje správu fyzických, elektronických i digitálnych zdrojov a zjednocuje prístup k nim v jednotnom rozhraní. K dispozícii sú bežné knihovnícke operácie od získania a spravovania zdrojov až po sprístupnenie užívateľovi.

2 Aktuálny stav systému

Alma je dostupná približne od roku 2011, kedy bežal jeden z prvých programov pre užívateľov. Odvtedy sa Alma ďalej vyvíja, je pridávaná nová funkcionality, organizujú sa udalosti a kurzy, v ktorých sa dá vyskúšať si funkcionality tohto knihovníckeho systému v praxi. V súčasnosti využíva Almu viac ako tisíc inštitúcií, medzi inými hlavne množstvo univerzít v USA.

3 Ciele systému

- Jednotné riešenie pre rôzne typy zdrojov
- Žiadne duplikované dáta
- Žiadna duplikovaná práca s dátami
- Podpora pre rôzne formáty metadát
- Intuitívne jednoducho použiteľné rozhranie (s pomocou služby Primo)
- Automatizácia procesov, knihovníci robia len to, čo potrebuje ľudský zásah
- Možnosť zdieľať dáta a spolupracovať na ich tvorbe
- Zameranie na pohodlie koncového užívateľa
- Jednoduchá integrácia s inými systémami
- Zbavenie sa problémov s hardwarom (cloudové riešenie¹)

¹Cloudové riešenie je charakteristické tým, že systém je poskytovaný na serveri, na ktorý užívatelia vzdialene prístupujú, napríklad pomocou webového prehliadača.

4 Hlavné vlastnosti systému novej generácie

- Spojený management zdrojov — fyzické, elektronické i digitálne zdroje
- Pracovné postupy využívajúce výnimky — automatizované pomocou knihovníckych politík
- Pokročilé analytické nástroje — informujú o fungovaní knižnice
- Otvorená platforma — možnosť rozširovať, budovať a integrovať
- Chytrá kooperácia -- v rôznych oblastiach operácií
- Komunitná základňa znalostí -- zahŕňajúc automatické aktualizácie autorít
- Management rolí — prístup len do povolených oblastí
- Agilný proces vývoja — vyvinutie novej funkcionality je rýchlejšie a častejšie

5 Užívateľské vyhľadávacie rozhranie

Alma ako taká neposkytuje užívateľské vyhľadávacie rozhranie, preto je bežnou praxou pre inštitúcie, ktoré ho vyžadujú, využiť sesterský produkt spoločnosti Ex Libris zvaný Primo. Funguje to tak, že dáta z Almy sú publikované do služby Primo, ktorá ich zobrazuje a umožňuje ich zmeny. V ďalších sekciách budem počítať s tým, že systém Alma bol integrovaný s vyhľadávacou službou Primo, keďže to vyzerá byť častý spôsob využitia Almy a v ukázkových videách priamo na jej stránkach je jej funkcionality ukazovaná s pomocou služby Primo.

6 Popis systému a jeho výsledkov

Systém umožňuje ukladať fyzické, digitálne i elektronické zdroje a prepájať ich. Zjednodušuje to prácu knihovníkom, ktorí nemusia upravovať rovnaké dáta na rôznych miestach, ale stačí im to spraviť len raz. Pre koncových

užívateľov je Alma tiež prívetivejšia, lebo im umožňuje vyhľadávať vo všetkých druhoch zdrojov naraz. Výhodou je tiež možnosť spoločných štatistík pre všetky zbierky na jednom mieste.

Štatistiky je možné generovať o užívateľoch, napríklad najobľúbenejšie zbierky, počet pôžičiek za mesiac či porovnávanie využitia digitálnych a fyzických zdrojov. Je dostupných veľa rôznych druhov, stačí len zapnúť ich generovanie. V prípade, že požadovaná štatistika nie je k dispozícii, je možné vytvoriť si vlastnú a potom ju prípadne zdieľať a pridať do komunitnej oblasti, kde ju môžu využiť aj ďalšie inštitúcie. Štatistiky sa dajú zobrazovať vo forme užívateľsky prívetivých grafov a aktualizujú sa automaticky.

Metadáta majú implementované automatické ukladanie a správu verzií, takže sa dá ľahko vrátiť k predchádzajúcej verzii. Tiež sa dajú definovať šablóny a normalizačné pravidlá na jednoduchšiu tvorbu metadát. Systém podporuje veľa rôznych typov formátov metadát. Okrem formátu MARC, ďalších formátov z rodiny MARC a formátu Dublin Core je tiež možnosť využívať nové formáty ako je Linked Open Data či BIBFRAME. Do budúcnosti sú plány rozširovať podporu na ďalšie formáty, aby bola Alma vhodná pre vyvíjajúce sa potreby organizácií.

Alma vytvára prehľad o úlohách, ktoré treba splniť. Tvorenie úloh je automatizované a závisí na definíciách v knižničnom profile. Knižníkovi sa zobrazujú len tie, ktoré má práva riešiť a ktoré ešte nerieši nikto iný. Prehľad môže obsahovať napríklad žiadanky na import záznamov, na spracovanie faktúr, vypožičanie kníh a ďalšie, to všetko rozdelené podľa toho, či je úloha pridelená súčasnému užívateľovi alebo či ešte len čaká na pridelenie. Funguje tu tiež priebeh práce, kedy sa úloha môže automaticky meniť na základe toho, v akom je stave. Napríklad v štádiu zvažovania, čakania na schválenie, čakania na zabalenie a ďalších, podľa toho, aké sú potreby a nastavenia danej knižnice.

Práva sa dajú pridelať granularne, napríklad len na konkrétny projekt či časť systému a dajú sa obmedziť aj časovým intervalom. Tiež je možné vytvoriť si šablóny pre rozličné role a pridelať užívateľom práva pomocou týchto šablón.

Systém je budovaný spôsobom, aby sa zamedzilo opakovanej tvorbe rovnakých dát. Umožňuje knižniciam jednoducho spolupracovať a zdieľať dáta. Obsahuje komunitnú otvorenú časť, v ktorej sú záznamy verejné a využiteľné pre ľubovoľného užívateľa. Samozrejmosťou je automatická aktualizácia zdieľaných dát pri ich zmene.

Je vidieť snaha o zameranie sa na koncového užívateľa. Rôzne časti systému, ku ktorým má užívateľ oprávnenie pristupovať sú zobrazené v menu a prístupné jedným kliknutím. Je možné vyhľadávať vo všetkých druhoch zbierok cez toto jedno rozhranie, prípadne obmedzovať vyhľadávanie len na určité zbierky a pomocou kľúčových slov, jazyka dokumentu či roku vydania. Systém u vyhladaného dokumentu potom užívateľovi dá na výber možnosti jeho získania, ako je stiahnutie digitálnej verzie, požiadanie o vypožičanie či odkaz na kúpenie. Užívateľia môžu sami pridávať záznamy do databázy, ktoré potom schvaľujú zamestnanci. Užívateľia tiež môžu žiadať o rozšírenie fondu zbierky knižnice. Dá sa sledovať záujem o jednotlivé diela a v prípade, že žiadaný minimálny počet užívateľov požiadala o pridanie do zbierky, sa zdroj automaticky zakúpi. Koncoví užívateľia majú možnosť i zadávať požiadavky na digitalizáciu diel a sledovať ich stav.

Cez systém je tiež možné posielat e-maily, ktoré sa dajú posielat aj automaticky, pri niektorých úkonoch vykonaných v knižnici, napríklad predajcovi o objednávke. Je možné spravovat licencie.

Alma je Software as a Service (SaaS) riešenie, teda beží v tzv. „oblaku“ - na cloude. To znamená, že zbavuje užívateľov práce spojenej so spravovaním vlastného hardwaru či serveru a tiež za nich rieši ďalšie služby ako je zabezpečenie, zálohovanie a dostupnosť. Alma a jej technická podpora funguje v režime 24/7, takže prípadne výpadky dostupnosti by mali byť rýchlo vyriešené. Model platby je riešený na základe predplatného, takže na zavedenie Almy nie je treba vysoká iniciálna investícia.

Ďalšou vlastnosťou Almy je, že podporuje komunikačné štandardy a protokoly. Je možné ju ľahko integrovat s inými systémami, prípadne pridavat žiadanú funkcionalitu. V prípade existencie externého informačného systému sú dáta medzi ním a Almou obojstranne synchronizované. Existuje už veľa REST² API týkajúcich sa rôznych odvetví tohto knižničného systému novej generácie, ktoré obsluhujú viac ako milión požiadavkov denne.

7 Zhodnotenie systému

Z ukázkových videí som nabrala dojem, že užívateľské rozhranie, ktoré je poskytované službou Primo, je skutočne užívateľsky prívetivé. Funkcionalita je prezentovaná zrozumiteľne a intuitívne. Do ktorých oblasti systému mám

²Representational State Transfer (REST) je architektura rozhraní, ktorá definuje spôsob prístupu k dátam, ako je ich čítanie, menenie, či mazanie.

právo vstúpiť sa dá jednoducho zistiť v menu. Na odkazy sa dá klikat, aby som bola presmerovaná na požadované zdroje. Pri úprave záznamov sú povinné položky, ktoré musia byť vyplnené označené hviezdíčkou a pri vypĺňaní údajov pomáhajú rozbaľovacie zoznamy. Knihovník rýchlo vidí, čo je treba spraviť vo svojom zozname úloh, môže nimi listovať a v prípade, že niečo nevie spraviť, tak môže úlohy pridelovať iným užívateľom, ktorí si s nimi poradia lepšie.

Podľa dostupných informácií sa zdá, že Alma je možné jednoducho integrovať s inými platformami a poskytuje veľa možností konfigurácie. Výhodou je, že všetko beží v oblaku, takže netreba kupovať a spravovať hardware a obtiažne aktualizovať systém u seba. Knihovníci sa stávajú sebastačnými a nepotrebujú pomoc správcov serverov, pretože prípadné technické problémy rieši Alma. Keďže vývoj systému beží agilne, funkcionality môže byť dodávaná rýchlo a prispôsobovať sa požiadavkám užívateľov.

Veľká vízia, rozsiahlosť a neustále rozširovanie a vývoj Almy je síce z drivej väčšiny vnímané pozitívne, no môže mať aj svoju nevýhodu. Z finančnej stránky je možné, že inštitúcia bude platiť za funkcionality, z ktorej veľkú časť nepotrebuje. A aj keď platba pomocou predplatného môže byť vnímaná ako výhoda, lebo netreba veľkú počiatočnú investíciu, za mňa to môže byť vnímané aj ako nevýhoda. Môže sa stať, že Alma bude natoľko úspešná, že zvýši svoje predplatné o takú sumu, že si ju potom prípadná menšia inštitúcia nebude môcť dovoliť.

Obeť tento systém hodnotím veľmi pozitívne. Alma vyzerá byť veľkým prínosom pre množstvo inštitúcií, hlavne kvôli možnosti spravovať fyzické, elektronické i digitálne zdroje na jednom mieste.

8 Zoznam literatúry

Alma for Every Librarian [online]. Dostupné z: <http://www.exlibrisgroup.com/category/AlmaForEveryLibrarian>.

Library Management for All your Assets [online]. Dostupné z: http://www.exlibrisgroup.com/files/Library_management_for_all_your_assets_4pager.pdf

Celebrating 1,000 Alma Institutions Worldwide [online]. Dostupné z: <http://blog.exlibrisgroup.com/celebrating-1000-alma-institutions-worldwide/>

Ex Libris Delivers the Third Partner Release of the Alma Library Management Service [online]. Dostupné z: <https://uvt.cuni.cz/UVT-455-version1.pdf>

Ten Reasons Why Ex Libris Alma is the Best Next Gen Solution [online]. Dostupné z: <http://www.proquest.com/documents/Ten-Reasons-Why-Alma-Is-the-Best-Next-Gen-Solution.html>

Ex Libris Alma aneb co byste měli vědět o příští generaci knihovních služeb [online]. Dostupné z: <https://ikaros.cz/ex-libris-alma-aneb-co-byste-meli-vedet-o-pristi-generaci-knihovnich-sluzeb>

9 Metadáta vo formáte Dublin Core

<dc:title>Systém Alma</dc:title>

<dc:subject>Knižničný systém novej generácie</dc:subject>

<dc:description>Tento dokument je o knižničnom systéme Alma. Popisuje jeho vlastnosti, ciele a tiež výhody a nevýhody jeho použitia.</dc:description>

<dc:date>2017-11-27</dc:date>

<dc:creator>Simona Kruppová</dc:creator>

<dc:type>text</dc:type>

<dc:format>application/pdf</dc:format>

<dc:language>sk</dc:language>